

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 20 грудня 2022 року № 26-10

Київ

Про розгляд Звіту про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України "Про Рахункову палату" розглянуто Звіт про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету.

За підсумками розгляду Рахункова палата

В С Т А Н О В И Л А:

1. Протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року в Україні продовжувалось формування нормативно-правової бази оподаткування непрямими податками, проте Міністерством фінансів України (далі – Мінфін), Державною податковою службою України (далі – ДПС), Державною митною службою України (далі – Держмитслужба) не забезпечено повною мірою прийняття ефективних управлінських рішень щодо запровадження дієвої системи контролю за справлянням цих податків, повнотою і своєчасністю їх надходження до державного бюджету. Як наслідок, при зростанні загальних сум надходжень непрямих податків у 2020 і 2021 роках, їх питома вага у надходженнях державного бюджету поступово зменшувалась.

1.1. У цілому протягом вказаного періоду з метою вдосконалення правил оподаткування та адміністрування непрямих податків (податок на додану вартість (далі – ПДВ), акцизний податок та мито) до Податкового кодексу України (далі – Податковий кодекс) внесено зміни **32 законами України**, Митного кодексу України (далі – Митний кодекс) – **13 законами**. Також у цей період набрали чинності відтерміновані в часі окремі норми деяких законів України, прийняті у попередніх роках.

Законодавчі акти, які набрали чинності протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року, переважно були спрямовані на покращення адміністрування непрямих податків, розширення бази оподаткування та збільшення ставок з акцизного податку, вивізного мита, а також запровадження податкових пільг.

Загалом внесені зміни, а також інші фактори (збільшення обсягів виробництва та ввезення на митну територію України окремих видів товарів, зростання обсягу роздрібного товарообороту та споживчого попиту у 2020 році; зростання тарифів і цін на споживчому ринку України, цін виробників промислової та аграрної продукції; збільшення обсягів міжнародної торгівлі та оподаткованого імпорту у 2021 році) дали змогу збільшити надходження непрямих податків у 2020 році порівняно з попереднім роком на 7,0 відс., або на **37,2 млрд грн**, у 2021 році – на 29,5 відс., або на **167,8 млрд гривень**.

Негативними факторами, що впливали на стан надходжень з імпорту товарів у 2020 і 2021 роках, були зменшення фактичного обмінного курсу дол. США і євро проти "прогнозного", скорочення обсягів імпорту деяких товарів, а також обмежувальні заходи у торгівлі між Україною та Російською Федерацією.

Загалом обсяги нових податкових і митних пільг, наданих протягом 2020–2021 років, становили близько **26,3 млрд гривень**.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, зміни, які вносились протягом I півріччя 2022 року до податкового і митного законодавства, переважно були спрямовані на підтримку економіки країни в умовах війни шляхом запровадження тимчасових (протягом дії воєнного стану) податкових і митних пільг. Загалом, за даними ДПС і Держмитслужби, обсяги цих пільг становили близько **55,9 млрд гривень**. Слід зазначити, що ДПС надано дані про обсяги податкових пільг з ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) за I квартал 2022 року (5,3 млрд грн), оскільки на час завершення аналізу ДПС не мала відповідної інформації за I півріччя цього року.

1.2. Непрямі податки сукупно є найбільшим джерелом формування дохідної частини Державного бюджету України.

Протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року до державного бюджету надійшло **1 552,1 млрд грн непрямих податків** (у 2020 році – 569,4 млрд грн, 2021 році – 737,2, у I півріччі 2022 року – 245,5 млрд гривень).

У 2020 році частка непрямих податків у податкових надходженнях дохідної частини державного бюджету становила **66,9 відсотка**. Протягом 2021 року та I півріччя 2022 року їх частка поступово зменшувалася до **66,6 і 58,2 відс. відповідно**.

Суттєве зменшення частки надходжень непрямих податків у податкових надходженнях у I півріччі 2022 року обумовлено переважно військовою агресією Російської Федерації проти України, введенням в Україні з 24.02.2022 правового режиму воєнного стану, запровадженням низки податкових та митних пільг, які були спрямовані на підтримку економіки в умовах війни та обороноздатності України, а також обмеженням у березні–квітні цього року реалізації алкогольних напоїв, що призвело до тимчасової зупинки окремих виробництв таких напоїв. Крім того, воєнні дії, які відбувалися в цей період у Харківській, Херсонській, Миколаївській і Запорізькій областях, призвели до повної зупинки ряду

підприємств, що виробляли такі підакцизні товари, як тютюнові вироби та алкогольні напої.

Разом з тим внаслідок прийняття Закону України від 12.05.2022 № 2260 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану" (далі – Закон № 2260), який набрав чинності з 27.05.2022, спрямованого на створення умов для належного забезпечення функціонування економіки шляхом відновлення бюджетного відшкодування ПДВ, а також наповнення дохідної частини бюджету за рахунок надходження податкових платежів, **частка непрямих податків у податкових надходженнях за 9 місяців 2022 року вже збільшилася до 62,2 відсотка.**

2. Нормативно-правове регулювання питання справляння непрямих податків протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року було нестабільним, недосконалим і неузгодженим. До Податкового кодексу постійно вносилися зміни в частині оподаткування ПДВ і акцизним податком, зокрема щодо переліків платників податків, об'єктів оподаткування, зменшення або збільшення ставок та правил справляння цих податків.

2.1. Відповідно до підпункту 9.1.7 пункту 9.1 і пункту 9.2 статті 9 Податкового кодексу **мито належить до загальнодержавних податків.** Відносини, пов'язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Статтею 271 Митного кодексу визначено, що **мито – це загальнодержавний податок**, встановлений Податковим кодексом та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Отже, **зміст мита як непрямого податку статтею 271 Митного кодексу не визначено.** Термін "мито" є недосконалим, оскільки повною мірою не розкрито сутності, ознак та особливостей цього непрямого податку, що потребує уточнення та закріплення у Митному кодексі.

2.2. Згідно із підпунктом 14.1.178 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу ПДВ – **непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V цього Кодексу.**

Отже, зміст ПДВ як непрямого податку підпунктом 14.1.178 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу не визначено, оскільки ці норми містять посилання на розділ V цього Кодексу, що ускладнює розуміння та застосування зазначеного податку.

2.3. Аналізом встановлено, що всі коди Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД) товарів, на які встановлюються сезонні мита, зазначені у частині п'ятій статті 2 Закону України від 17.07.1997 № 468 "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції" (далі – Закон № 468), не узгоджуються з кодами цих товарів, які

визначалися Законом України від 19.09.2013 № 584 "Про Митний тариф України" (далі – Митний тариф № 584) та встановлені Законом України від 04.06.2020 № 674 "Про Митний тариф України" (далі – Митний тариф № 674), що набрав чинності з 02.07.2020. Водночас Митним тарифом № 674 передбачено **сезонне застосування ставок ввізного мита на окремі товари**, зокрема на зрізані квіти товарної позиції 0603 згідно з УКТ ЗЕД, овочі товарної позиції 0701 та фрукти товарних позицій 0807–0808 згідно з УКТ ЗЕД.

Отже, протягом періоду, що аналізувався, **Закон № 468 не узгоджувався із нормами митних тарифів № 584 і № 674.**

2.4. Законом України від 04.11.2020 № 962 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, туризму та креативних індустрій" (далі – Закон № 962) підпункт "в" пункту 193.1 статті 193 Податкового кодексу доповнено абзацами четвертим–сьомим щодо **оподаткування за ставкою 7 відс. операцій з постачання послуг у сферах культури, туризму, креативних індустрій та із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (клас 55.10 група 55 КВЕД ДК 009:2010).**

Водночас Законом № 962 також доповнено підрозділ 2 розділу ХХ "Перехідні положення" Податкового кодексу пунктом 74, згідно з яким тимчасово, до **01.01.2023**, операції з постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (клас 55.10 група 55 КВЕД ДК 009:2010), оподатковуються за ставкою у розмірі 7 відсотків.

Отже, є **неузгодженість двох норм Податкового кодексу: в абзаці сьомому підпункту "в" пункту 193.1 статті 193 запроваджено зазначену податкову пільгу як постійну, а пункті 74 підрозділу 2 розділу ХХ "Перехідні положення" – як тимчасову, до 01.01.2023, що потребує відповідного врегулювання.**

2.5. Протягом 2021 року не було внесено змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 106 "Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету" (далі – постанова № 106) щодо визначення органу, відповідального за контроль за справлянням у цьому році надходжень до державного бюджету за **ККДБ 14031300 "Транспортні засоби особистого користування, що оподатковуються відповідно до пункту 36 підрозділу 5 розділу ХХ "Перехідні положення" Податкового кодексу України"**, включеного до Класифікації доходів бюджету наказом Мінфіну від 31.05.2021 № 306 "Про внесення змін до Класифікації доходів бюджету" відповідно до Закону України від 15.04.2021 № 1402 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо справляння податків і зборів, інших обов'язкових платежів, об'єктом оподаткування якими є транспортні засоби".

Крім того, **не забезпечено своєчасного приведення у відповідність із чинним законодавством затвердженого постановою № 106 переліку ККДБ для здійснення Держмитслужбою ефективного контролю за надходженнями до бюджету з урахуванням запровадженого з 2022 року контролю за справлянням**

особливих видів мита за новими ККДБ (15030100, 15030200, 15030300, 15030400 і 15030500) та визначеного у додатку 1 до Закону України від 02.12.2021 № 1928 "Про Державний бюджет України на 2022 рік" планового показника надходжень цих платежів за ККДБ 15030000.

2.6. У наказі Мінфіну від 23.01.2015 № 14 "Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку", зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 30.01.2015 за № 105/26550 (далі – наказ Мінфіну № 14), та затверджених ним формі декларації та порядку йдеться про **декларацію акцизного податку, що не відповідає передбаченому статтею 223 Податкового кодексу найменуванню – декларація з акцизного податку**. Отже, наказ Мінфіну № 14 і затверджені ним форма та Порядок заповнення та подання декларації акцизного податку потребують відповідного правового врегулювання в частині посилання на декларацію.

3. Мінфіном протягом періоду, що аналізувався, не досягнуто обґрунтованого прогнозування надходжень непрямих податків, що призвело до їх суттєвого невиконання або перевиконання.

Зокрема, доведені Мінфіном **на 2020 рік** індикативні (планові) показники надходжень ПДВ до ДПС з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) та Держмитслужби із ввезених на митну територію України товарів виконано на **146,9 відс.** (перевиконання становило **40,4 млрд грн**) і **90,2 відс.** (недонадходження становили **29,7 млрд гривень**) відповідно.

При цьому до Закону України від 14.11.2019 № 294 "Про Державний бюджет України на 2020 рік" (далі – Закон № 294) неодноразово вносились зміни в частині визначення планового показника надходжень ПДВ. Так, Законом України від 13.04.2020 № 553 "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" (далі – Закон № 553) плановий показник надходжень ПДВ із вироблених в Україні товарів (продукції) з урахуванням відшкодування зменшено з 96,8 до 75,4 млрд грн, або **на 22,1 відсотка**. В подальшому плановий показник надходжень цього податку поступово збільшено до 86,1 млрд грн, або **на 14,2 відс.**, проте цей показник був перевиконаний майже на 47 відсотків. Плановий показник надходжень ПДВ із ввезених на митну територію України товарів, затверджений Законом № 294, зменшено Законом № 553 з 349,5 до 303,8 млрд грн, або **на 13,1 відс.**, проте цей показник не досягнуто майже на 10 відсотків.

У 2021 році на 39,9 відс. перевиконано планові показники надходжень до державного бюджету **акцизного податку з ввезених на митну територію України товарів** (перевиконання **22,7 млрд грн**), **на 1,3 відс.** – із вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (перевиконання **1,1 млрд гривень**).

Слід зазначити, що при прогнозуванні надходжень акцизного податку із ввезених товарів Мінфіном не було враховано перерозподілу на ринку споживання тютюнових виробів, який розпочався ще у 2020 році, а саме збільшення споживання тютюновмісних виробів для електричного нагрівання за допомогою підігрівача з електронним управлінням (далі – ТВЕН), які майже в повному обсязі ввозилися в Україну, а також продовження тенденції до

збільшення ввезення в Україну транспортних засобів. Як наслідок, у 2021 році надходження акцизного податку з імпорту тютюну та тютюнових виробів збільшилися в 5,3 раза, транспортних засобів – в 2,4 раза.

4. Найбільшим джерелом надходжень до державного бюджету серед непрямих податків був ПДВ. У 2020 році цього податку надійшло 400,6 млрд грн, у 2021 році – 536,5 млрд грн, у I півріччі 2022 року – 194,4 млрд грн, планові показники виконано на 102,7, 102,3 і 71,4 відс. відповідно. Невиконання планових показників надходжень ПДВ у I півріччі 2022 року насамперед зумовлено військовою агресією Російської Федерації проти України.

4.1. Протягом 2020–2021 років та I півріччя 2022 року набрали чинності норми 26 законів України, якими вносились зміни до Податкового кодексу в частині справляння ПДВ і які були спрямовані, зокрема, на:

- покращення адміністрування ПДВ;
- узгодження норм Податкового кодексу із положеннями інших законів України;
- розширення кола платників та бази оподаткування ПДВ;
- зниження ставок оподаткування на окремі операції до 14 і 7 відс.;
- запровадження податкових пільг в оподаткуванні ПДВ на постійній основі та тимчасово;
- запровадження особливих умов оподаткування окремих операцій під час дії воєнного, надзвичайного стану, спрямованих на підтримку економіки в умовах війни та обороноздатності України.

4.2. За рахунок запровадження протягом періоду, що аналізувався, нових податкових пільг з ПДВ, недонадходження податку становили близько **52,9 млрд грн**: у 2020 році – 8,6 млрд грн, у 2021 році – 13,4 млрд грн, у I півріччі 2022 року – близько 30,9 млрд гривень. При цьому, як вже зазначалось, ДПС надано дані про обсяги податкових пільг з ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) лише за I квартал 2022 року (5,3 млрд гривень).

Найбільші недонадходження до державного бюджету з ПДВ мали місце внаслідок запровадження Законом України від 17.03.2020 № 530 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" (в редакції Закону України від 30.03.2020 № 540 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)") звільнення від оподаткування ПДВ операцій з ввезення на митну територію України та/або операцій з постачання на митній території України товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), які загалом становили близько **24,0 млрд грн** (у 2020 році – 8,6 млрд грн, у 2021 році – 13,3 млрд грн, у I півріччі 2022 року – 2,1 млрд гривень).

У I півріччі 2022 року у зв'язку з воєнною агресією Російської Федерації проти України, запроваджено ряд податкових пільг з ПДВ. Найбільші недонадходження спричинені застосуванням звільнення від оподаткування ПДВ з 01.04.2022 операцій з ввезення товарів (продукції) на митну територію України у митному режимі імпорту суб'єктами господарювання (далі – СГ), які зареєстровані платниками єдиного податку першої, другої і третьої груп та використовували особливості оподаткування, встановлені пунктом 9 підрозділу 8 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу, а також операцій з імпорту транспортних засобів, запровадженого Законом України від 24.03.2022 № 2142 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану" (далі – Закон № 2142). Як наслідок, недонадходження до державного бюджету ПДВ за цей період становили **10,4 і 9,8 млрд грн відповідно.**

Слід зазначити, що Мінфіном, ДПС і Держмитслужбою не внесено до довідників податкових пільг ДПС і Класифікатора звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України, затвердженого наказом Мінфіну від 20.09.2012 № 1011 (далі – Класифікатор пільг № 1011), позицій щодо обліку податкових пільг з ПДВ у частині застосування знижених ставок оподаткування у розмірі 7 і 14 відс. для окремих видів операцій із постачання на території України та ввезення на митну територію України товарів (продукції), а тому **облік недонадходжень до державного бюджету від застосування цих знижених ставок не здійснювався.**

4.3. Аналізом встановлено, що у I півріччі 2022 року кількість платників ПДВ, які фактично сплачували цей податок, зменшилась на **26,4 відс., або на 53,6 тис. осіб,** що негативно вплинуло на обсяги надходжень ПДВ.

Серед факторів, які вплинули на зменшення кількості таких платників ПДВ у I півріччі 2022 року, було **впровадження** Законом України від 15.03.2022 № 2120 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" **можливості переходу на спрощену систему оподаткування СГ третьої групи, які використовували особливості оподаткування (без сплати ПДВ), встановлені пунктом 9 підрозділу 8 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу на період дії воєнного стану.** Так, кількість платників ПДВ, у яких призупинено реєстрацію платника ПДВ, на 01.07.2022 становила **10,9 тис. осіб, або 7,3 відс.** платників, які сплачували ПДВ на цю дату.

5. Законодавчі зміни в системі оподаткування акцизним податком у 2020–2021 роках та I півріччі 2022 року насамперед були націлені на підвищення ставок на тютюнові вироби, впорядкування електронного адміністрування реалізації підакцизних товарів, розширення їх переліку, запровадження звільнень від оподаткування через проведення заходів, направлених на запобігання поширенню коронавірусної хвороби, а також військову агресію з боку Російської Федерації та введення воєнного стану в Україні.

5.1. Надходження акцизного податку до державного бюджету протягом 2020–2021 років мали тенденцію до збільшення. У 2020 році до державного бюджету надійшло **138,3 млрд грн** акцизного податку, що **на 12,1 відс.** (14,9 млрд грн) більше, ніж у 2019 році, у 2021 році – **162,5 млрд грн**, що **на 17,5 відс.** (24,2 млрд грн) більше, ніж у 2020 році.

На збільшення надходжень вплинули, зокрема, такі фактори:

– підвищення специфічних ставок податку та мінімального акцизного податкового зобов'язання на **тютюнові вироби** на 20 відс., запроваджене Законом № 2628: у 2020 році в цілому надходження акцизного податку з цієї продукції **збільшилися на 24,0 відс.**, або на **10,6 млрд грн**, у тому числі з вироблених в Україні тютюну та тютюнових виробів (ККДБ 14020600) – **на 21,9 відс.** (на 9,4 млрд грн), з ввезених (ККДБ 14030600) – **більше ніж у 2 рази** (на 1,2 млрд грн);

– віднесення до підакцизних товарів пального для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння тощо відповідно до Закону № 391: у 2020 році ці надходження в цілому **збільшилися** (за ККДБ 14021900 і ККДБ 140301900) **на 13,4 відс.**, або на **6,4 млрд грн**, у 2021 році – **на 14,6 відс.**, або на **7,9 млрд грн**;

– віднесення до підакцизних товарів рідин, що використовуються в електронних сигаретах, відповідно до Закону України від 16.01.2020 № 466 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві": у **2021 році** акцизний податок із ввезених на митну територію України товарів за ККДБ 14030600 **збільшився в 5,3 рази**, або на 9,9 млрд гривень.

5.2. У I півріччі 2022 року надійшло 43,1 млрд грн акцизного податку, що порівняно з аналогічним періодом 2021 року менше на 39,6 відс. (28,2 млрд гривень). Зазначене зумовлене запровадженням додаткових стимулів та послаблень для СГ з одночасною підтримкою функціонування економіки України, зокрема податкових пільг, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та введенням воєнного стану на території країни.

Так, Законом № 2142 з 01.04.2022 запроваджено звільнення від оподаткування операцій із ввезення фізичними особами на митну територію України усіх видів транспортних засобів, яке створило умови для різкого збільшення кількості ввезених в Україну як вживаних легкових автомобілів дешевого сегменту, так і преміумкласу. Внаслідок застосування цієї податкової пільги недонадходження до державного бюджету акцизного податку становили **понад 13,1 млрд гривень**. З 01.07.2022 Законом України від 21.06.2022 № 2325 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування" дію цієї пільги припинено.

5.3. Скасування Законом України від 30.11.2021 № 1914 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень" з **01.01.2022 в Україні**

маркування марками акцизного податку звичайних (неігристих) вин та збродених напоїв, фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об'ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 відсотків об'ємних одиниць етилового спирту, ускладнило здійснення контролю за обігом такої продукції. Як наслідок, у торговельній мережі почастишали випадки реалізації виноробної продукції без супровідних документів, що негативно впливає на повноту сплати акцизного податку та ставить під сумнів якість і безпечність вживання такої продукції.

6. Протягом 2020–2021 років та I півріччі 2022 року до державного бюджету надійшло 76,5 млрд грн мита: 72,1 млрд грн ввізного, 2,7 млрд грн вивізного та 1,7 млрд грн особливих видів мита.

6.1. Зміни, що вносилися до Митного кодексу в частині оподаткування митом, протягом періоду, що аналізувався, стосувалися запровадження на постійній основі або тимчасово (на час дії воєнного стану) звільнень від оподаткування ввізним митом.

Так, за даними Держмитслужби, в цілому умовно нарахована сума ввізного мита відповідно до наданих преференцій при імпорті товарів в Україну становила **20,1 млрд грн у 2020 році, 27,1 млрд грн у 2021 році**. При цьому питома вага зазначених пільг у загальних надходженнях ввізного мита до державного бюджету становила **68,3 і 75,2 відс. відповідно**.

У I півріччі 2022 року умовно нарахована сума ввізного мита становила **17,3 млрд грн**, з них **10 млрд грн** – тарифні пільги, тимчасово запроваджені на час дії воєнного стану у зв'язку із військовою агресією Російської Федерації проти України. Як наслідок, недонадходження ввізного мита за рахунок тарифних пільг у I півріччі 2022 року майже у **2,7 рази** перевищували надходження від цього податку.

6.2. У 2021 році до державного бюджету надійшло 1 322,3 млн грн вивізного мита, що в 5,1 рази більше, ніж у 2020 році (257,3 млн грн), це обумовлено суттєвим збільшенням експорту відходів брухту чорних металів і виробів з них, насіння соняшникового та великої рогатої худоби. Виконання планових показників у 2020 і 2021 роках становило 71,5 і 294,5 відс. відповідно.

Слід зазначити, що протягом 2021 року Україна збільшила експорт брухту чорних металів у грошовому виразі майже у **25 разів** (211,9 млн дол. США) порівняно з 2020 роком (8,6 млн дол. США).

З метою упередження дефіциту брухту чорних металів Верховною Радою України прийнято Закон України від 27.04.2021 № 1419 "Про внесення зміни до розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення дефіциту брухту чорних металів на внутрішньому ринку", яким, зокрема, збільшено ставки вивізного мита з 58 до 180 євро за тону брухту.

7. Законом України від 03.03.2022 № 2118 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану" (далі – Закон № 2118) підрозділ 10 розділу XX "Перехідні положення"

Податкового кодексу доповнено пунктом 69, згідно з яким з 07.03.2022 тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, встановлено особливості адміністрування податків у частині декларування, здійснення контрольно-перевірочної роботи, звільнення від відповідальності платників у разі неможливості виконання своїх обов'язків під час дії воєнного стану тощо.

7.1. Аналізом встановлено, що майже половина платників ПДВ та 20 відс. платників акцизного податку скористалися положеннями підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу щодо можливості неподання податкової звітності з 07.03.2022, що вплинуло на зменшення надходжень цих податків до державного бюджету.

Зокрема, у I півріччі 2021 року в середньому одним СГ – платником ПДВ подано **5,7 декларації**, а в I півріччі 2022 року – **3,3 декларації**.

Аналіз даних ДПС щодо стану декларування акцизного податку засвідчив, що кількість декларацій (без уточнюючих), поданих його платниками, за I півріччя 2022 року порівняно з аналогічним періодом 2021 року **скоротилась на 19,9 відс.** (з 51,2 до 41,0 тис.), а платників, які подавали ці декларації, – **на 22,2 відс.** (з 10,8 до 8,4 тис. СГ).

7.2. За даними ДПС, податковими органами у I півріччі 2022 року проведено 636 документальних перевірок з питань дотримання податкового та іншого законодавства платниками непрямих податків, з них тільки 2 планові, у 2021 році – 6 096 перевірок (4 021 позапланова і 2 075 планових). Отже, з урахуванням положень підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу кількість документальних позапланових перевірок платників непрямих податків, проведених податковими органами, зменшилася в 3 рази, планові перевірки майже не здійснювалися.

За інформацією Держмитслужби, митними органами протягом I півріччя 2022 року проведено 177 документальних (16 планових і 161 невіізну) перевірок підприємств з питань митного законодавства, що **в 1,9 раза менше**, ніж за аналогічний період 2021 року (342 перевірки, з них 46 планових і 296 невіізних).

7.3. Запроваджені Законом № 2118 звільнення від відповідальності платників у разі неможливості виконання своїх обов'язків під час дії воєнного стану, зупинення проведення документальних перевірок та перебігу строків, визначених податковим законодавством, тощо призвели до значних недонадходжень до державного бюджету у I півріччі 2022 року. Зокрема, податковий борг з ПДВ і акцизного податку в цей період збільшився на 6,1 млрд гривень. При цьому податкові органи були позбавлені можливості стягнення такого боргу.

Законом № 2260, що набрав чинності з 27.05.2022, внесено ряд змін до окремих норм Податкового кодексу, зокрема щодо виконання платниками

податків обов'язків щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, у разі можливості виконувати ними такі обов'язки.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету затвердити.

2. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження.

3. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аналізу фактичного стану та оцінка впливу законодавства на повноту і своєчасність сплати непрямих податків до державного бюджету надіслати Кабінетові Міністрів України та рекомендувати доручити:

3.1. Міністерству фінансів України підготувати та внести на розгляд Кабінетові Міністрів України:

– проекти законів України щодо внесення змін до:

підпункту 14.1.178 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу в частині визначення доступного для розуміння та застосування на практиці терміна "податок на додану вартість" як непрямих податку, що встановлюється як надбавка до ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується споживачем при придбанні товарів (робіт, послуг) за ціною, збільшеною на суму цього податку, відповідно до норм розділу V Податкового кодексу на всіх стадіях виробництва, обігу товарів, виконання робіт і надання послуг;

Податкового кодексу щодо узгодження окремих норм, а саме абзацу сьомого підпункту "в" пункту 193.1 статті 193, яким, зокрема, запроваджено оподаткування операцій з постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (клас 55.10 група 55 КВЕД ДК 009:2010), за ставкою у розмірі 7 відсотків як постійну податкову пільгу, та пункту 74 підрозділу 2 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, яким зазначену пільгу визнано як тимчасову, до 01.01.2023;

частини першої статті 271 Митного кодексу в частині удосконалення терміна "мити", зокрема визначення як непрямих податку;

Закону № 468 для узгодження його положень із нормами Митного тарифу № 674;

– проект постанови Кабінету Міністрів України щодо внесення змін до постанови № 106 з метою визначення органу, відповідального за контроль за справами надходжень до державного бюджету за ККДБ 15030000;

3.2. Державній митній службі України забезпечити розроблення та впровадження інформаційної системи "Митний аудит" з одночасним запровадженням технічних можливостей програми щодо введення в базу даних деталізованої інформації про результати проведених документальних перевірок у розрізі митниць, платників податків, видів перевірок тощо, а також передачі даних митними органами до податкових органів про виникнення податкового боргу зі сплати митних платежів за результатами проведених перевірок суб'єктів ЗЕД.

4. Рішення Рахункової палати надіслати Міністерству фінансів України і рекомендувати:

– забезпечити внесення змін до наказу Мінфіну № 14 та затверджених ним форми декларації акцизного податку і Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку в частині посилання на декларацію з акцизного податку, як це передбачено статтею 223 Податкового кодексу;

– у зв'язку із відміною з 01.01.2022 згідно із Законом України від 30.11.2021 № 1914 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень" маркування марками акцизного податку звичайних (неігристих) вин та збродених напоїв, що класифікуються у товарній позиції 2204 (крім 2204 10, 2204 21 06 00, 2204 21 07 00, 2204 21 08 00, 2204 21 09 00, 2204 22 10 00, 2204 29 10 00) та товарних підкатегоріях 2205 10 10 00, 2205 90 10 00, 2206 00 59 00, 2206 00 89 00 з УКТ ЗЕД, фактична міцність яких вища за 1,2 відсотка об'ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 відсотків об'ємних одиниць етилового спирту, за умови, що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження, розробити та впровадити ефективні заходи контролю податковими органами за реалізацією вказаної підакцизної продукції у мережі роздрібної торгівлі;

– забезпечити вдосконалення методик з прогнозування надходжень з ПДВ, акцизного податку і мита та покращити обґрунтованість індикативних показників цих надходжень, що доводяться до виконання ДПС і Держмитслужбі.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт оприлюднити на офіційному вебсайті Рахункової палати.

6. Члену Рахункової палати Цезарю Огню забезпечити надсилання до Верховної Ради України інформації про стан виконання об'єктами аналізу цього рішення Рахункової палати протягом 45 днів з дня отримання інформації від об'єктів аналізу.

7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Цезаря Огня.

Голова Рахункової палати

Валерій ПАЦКАН